

<https://helda.helsinki.fi>

Maisemakuvien vertailua: harmaata ja vihreää

Hilander, Markus

2016

Hilander , M 2016 , ' Maisemakuvien vertailua: harmaata ja vihreää ' , Natura , Vuosikerta.
53 , Nro 3 , Sivut 26-28 .

<http://hdl.handle.net/10138/307103>

publishedVersion

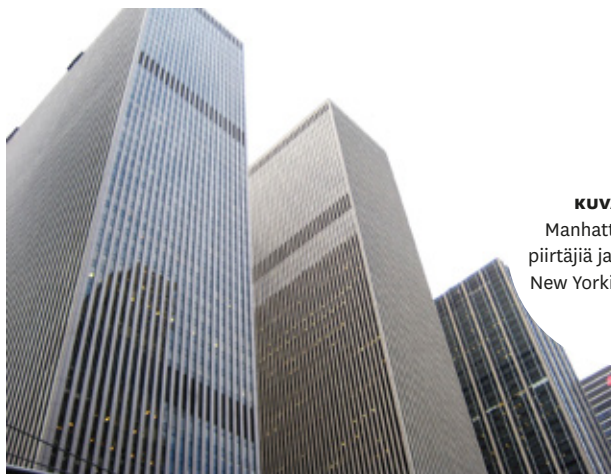
Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

LUONTO & YMPÄRISTÖ

KUVAPARI 1.
Manhattanin pilven-
piirtäjiä ja Keskuspuisto
New Yorkissa (7/2008).

KUVAPARI 2.
Merihaka Helsingis-
sä (3/2009) ja keldon
perinnebiotooppia
Askalan voimalaitoksen
alueella Paimiossa
(6/2009).

Maisemakuvien vertailua: **harmaata ja vihreää**

TEKSTI JA KUVAT

MARKUS HILANDER, FM

Pelkkä vihreys ei ole tae luonnonmaisemasta. Silti lahoppuista perattu metsä voi näyttäytyä ihmisille kauniimpana kuin luonnontilainen metsä. Joskus myös näyttää siltä, kuin lehmät olisi käsitelty pois suomalaisesta maaseutumaisemasta.

Valokuvan jäsentämisessä yksi tärkeimmistä vastakkainasetteluista on luonnon ja kulttuurin välinen akseli. Kysymys on siitä, mitkä kuvien esittämistä kohteista ovat yhdistettävissä ajatukseen luonnosta ja mitkä kulttuurista. Jo 1980- ja 1990-lukujen vaihteen tekstuaalisesta ja kulttuurisesta käänteestä lähtien maantieteilijät ovat olleet kiinnostuneita kuvien kulttuurisista, semioottisista ja symbolisista merkityksistä. Myös maisemasemiotiikassa maisemaa tutkitaan merkeistä koostuvana tekstinä. Sanallisista ja kuvallisista teksteistä kirjoitetaan myös Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) monilukutaidon yhteydessä.

LUONTO & YMPÄRISTÖ

KUVAPARI 3.

Orosmäentunneli Helsingin-Turku-moottoritillä Lohjalla (6/2009) ja entisen Sairaalan tien pohjaa Paimiossa (6/2009).

KUVAPARI 4.

Satama-alue New Yorkissa Brooklyn-sillalta kuvattuna (7/2008) ja peltoa Kouvolan Koriolla (6/2009).

Maisemasemiotiikassa luontoa ei voida ajatella sellaisenaan ilman sen kääntämistä ensin merkeiksi eli toisin sanoen kulttuuriksi. Tällaisessa maiseman semioottisessa kääntämisessä tekstiksi kulttuurin piiriin tuodaan jotakin, mikä aiemmin oli tämän piirin ulkopuolella: kyse on kulttuurin ja luonnon välisestä rajankäynnistä. Paradoksaalisesti luonto itse ei kuitenkaan tiedä olevansa maisema: vaikka ihminen on riippuvainen luonnosta, luonto ei ole millään tavalla kiinnostunut ihmisen hyvinvoinnista.

Harmaat ja vihreät kuvat

Maisemassa luonto ja kulttuuri kohtaavat, jolloin niiden välinen selvä raja on kuvitteellinen. Maisemassa näkyy aina ihmisen pyrkimys hallita ja kontrolloida ympäristöään niin konkreettisella kuin käsitteelliselläkin tasolla. Ihmisen kosketus inhimillistää luontoa muuttaen sen samalla osaksi kulttuuria. Vaikka kuvaparit 1–4 näyttävät ensisilmäyksellä vastakohtapareilta eli binaarisilta oppositioilta kulttuurin ja luonnon välisellä akselilla, niissä kaikissa näkyy ihmisen kädenjälki vihreydestä huolimatta: puuston nurmikko, laiduntavan karjan muokkaama keto, entinen tienpohja ja pelto.

Toisaalta voidaan ajatella, että myös kulttuurilla on luonto eli tietty olemus, sillä ihmisen

inhimilliset piirteet voidaan mieltää luonnollisiksi, osaksi ihmisen luontoa. Siten kulttuurin ja luonnon välille rakennettu vahva dualismi voidaan nähdä toisistaan erottamisen sijaan niiden yhä vahvempaan yhteenkietoutumisena.

Maisema voidaankin nähdä prosessina, jossa luonnonmaisema muuttuu ihmisen toiminnan myötä kulttuurimaisemaksi (Carl Sauerin maiseman morfologia). Tällöin jako luonnonmaisemaan ja kulttuurimaisemaan voidaan tehdä sen perusteella, ovatko maiseman hallitsevia tekijöitä luonnonprosessit vai ihmisen toiminta.

Luonnosta kaupungiksi

Globalisaation myötä ihmisen koskemattomat luonnonmaisemat käyvät yhä harvinaisemmiksi, vaikka luontokuvaajien kuviissa ne ovatkin paradoksaalisesti yleisiä. Esimerkiksi suomalaisissa luontokuviissa ei juurikaan näy nykyajan merkkejä, kuten muovipusseja, levähdyspaikkojen jättepisteitä tai kotimaiseen luontoon kuuluvaa eläimiä, millä pidetään yllä myyttiä luonnon villeydestä ja kansallisromanttisesta Suomi-kuvasta.

Ihmisen kulttuurinen läsnäolo näkyy myös neitseellisessä luonnonmaisemassa, jollei muuten niin näkymän esteettisiä arvoja määrittävinä suodattimina ja reunaehtoina. Maiseman

LUONTO & YMPÄRISTÖ

sisältö ja merkitykset nähdään aina kulttuurin läpi. Onkin sanottu, että maiseman kehykset ovat kulttuuriset, maiseman sijainti on perifeerinen ja maiseman aikakäsitys on nostalginen.

Neitseellisen luonnonmaiseman ohella ei ole olemassa myöskään puhdasta kulttuurimaisemaa, sillä myös niissä on luonnonmaantieteellisiä elementtejä, jotka luovat perustan ihmistoiminnalle, kuten topografiset piirteet. Esimerkiksi Manhattanin siluettista voidaan lukea maankamaran koostumusta: pilvenpiirtäjät on rakennettu peruskallioalueille ja niitä matalammat rakennukset moreenialueille.

Mitä maisemassa halutaan nähdä?

Maisema voidaan ymmärtää visuaalisena näkymänä, maantieteellisenä alueena tai kulttuurisena tapana nähdä ja jäsentää ympäristöä. Jälkimmäiseen tapaan liittyen maisemalla on tärkeä rooli kansallisen identiteetin rakentamisessa, jonka puitteissa tietyt kuvat, paikat, alueet ja näkymät on merkitty kulttuuriimme oleellisesti kuuluviksi symboleiksi.

Näiden symbolien arvot ja merkitykset kertovat siitä, mitä maisemassa halutaan ja mitä ei haluta nähdä. Kulttuurit eivät ainoastaan määrittele maisemaa, vaan osoittavat myös sen, millaista maisemaa ne pitävät suositeltavana, ideaalisena, kauniina ja millaista taas rumana, ei-suositeltavana.

Yhden kauneuskäsityksen maailma

Piégay ja kumppanien (2005) tutkimuksessa 1886 opiskelijalle näytettiin kymmenen valokuvaa luonnonmukaisista joista ja kymmenen valokuvaa puuaineksesta siivotuista joista. Opiskelijat arvioivat jokimaisemien esteettisyyttä, luonnonmukaisuutta, vaarallisuutta ja mahdollista tarvetta maiseman kohennukselle.

Valtaosan mielestä puuaineksesta peratut joet olivat esteettisempiä kuin luonnonmukaiset joet. Erityisesti intialaiset ja venäläiset vastaajat näkivät puuaineksen jopa luonnottomana eli jokimaisemaan kuulumattomana tekijänä, minkä takia maisema koettiin ”toimimattomana”.

Myös asutuksen lähellä sijaitsevista metsistä siistitään usein lahoavat maapuut pois, jotta ne miellyttäisivät käyttäjiään esteettisesti (vrt. kuva 5). Mediakuvissa esiintyvät ihmiset puolestaan muokataan Photoshop-ohjelmalla halutun näköisiksi. Tuntuukin siltä, että tänä päivänä sekä luonnolle että ruumiinkuvalle on hyvin tarkasti määritetyt globaalit ulkonäkökriteerit, jotka homogenisoivat niin luonnon kuin kulttuurimaisemiakin.

Aivan kuin photoshopattu

Kumpakaan kuvista 5 ja 6 ei ole käsitelty: kuva 5 esittää luonnontilaista lehtoa ja kuva 6 pel-

KUVA 5. Kaatuneita puita luonnontilaisessa lehdossa Ruissalossa Turussa (6/2009).

KUVA 6. Peltomaisemaa Paimiossa (6/2009).

tomaisemaa. Kuvan 5 luonnontilainen lehto sijaitsee Turun Ruissalossa, joka kuuluu sekä kansalliseen lehtojen suojeluohjelmaan että Natura 2000 -ohjelmaan, joten se ei ole liian siisti lehdoksi.

Kun kuvaa 6 katsoo tarkemmin, voi puolestaan kysyä, missä lehmät ovat. Lehmät on ikään kuin käsitelty pois kuvasta. Suomalainen maalaismaisemakin siis muuttuu kulttuurillisten seikkojen myötä: nyt eläimiä pidetään navetassa eikä laitumella.

Sen sijaan kuvaparin 1 vasemmanpuoleisen kuvan oikeasta yläkulmasta olen pyyhkinyt yhden Manhattanin pilvenpiirtäjän pois. Tätä kuvan katsoja tuskin huomaisi, jollen kertoisi siitä erikseen. Kriittiselle medialukutaidolle onkin kysyntää. ■

Lähteet

PIÉGAY, HERVÉ, KENNETH J. GREGORY, VALÉRY BONDAREV, ANNE CHIN, NIKLAS DAHLSTROM, ARTURO ELOSEGI, STANLEY V. GREGORY, VEENA JOSHI, MICHAEL MUTZ, MASSIMO RINALDI, BARTŁOMIEJ WYZGA & JOANNA ZAWIEJSKA (2005).

Public perception as a barrier to introducing wood in rivers for restoration purposes. *Environmental Management* 36, 665–674.